

6. Селіванова О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд). – К.: Фітосоціоцентр. – 1999. – 148 с.
7. Сербенська О. Мовна ментальність та шляхи її формування // Записки перекладацької майстерності. – Львів: Простір. – М. – 2003. – Т.3. – С. 64-74.
8. Трошина Н.Н. Лингвистический аспект межкультурной коммуникации // Лингвистические исследования в конце XX в.: Сб.обзоров/ Березин Ф.М. – М., 2000. – С. 56-67.
9. Українська минушина: Ілюстрований етнографічний довідник. – 2-н вид. / А.П.Пономарьов, П.Ф. Артюр, Т.В. Космічна та ін. – К.: Либідь, 1994, – 256 с.
10. Українське народознавство: Навч. посібник. – Львів.: Фенікс, 1994. – 608 с.
11. Ющук І. Українська мова як навчальний предмет у вищій школі // Урок української. – 2004. – №1 (59). – С. 32-33.
12. Етнічний довідник: поняття та терміни. [http:// www.socd.oniv.Kiev.ua/ PUBLICAT/ SOCIJEVTUKH/](http://www.socd.oniv.Kiev.ua/PUBLICAT/SOCIJEVTUKH/).

УДК 378. 147

Дубовик Л.П.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ДО ПРОЕКТУВАННЯ ВИРОБІВ ІНТЕР'ЄРНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Характерною ознакою сьогоденної підготовки вчителя є його підготовка не тільки до організації навчально-виховного процесу, а також до пошуково-дослідної, методичної діяльності, що дає йому можливість створювати, опановувати, використовувати різноманітні нововведення. Перед вчителями трудового навчання поставлено важливе перспективне завдання оновити зміст трудового навчання і виховання молоді на основі проектно-технологічного підходу, “який інтегрує всі види сучасної діяльності людини: від появи творчого задуму до реалізації готового продукту” [3: 4].

Проблемі застосування проектно-технологічної діяльності на уроках трудового навчання присвячені роботи Т.О.Антонюка, В.І.Бондаря, О.В.Киричука та ін. Слід зауважити, що окремі питання використання методу проектів на уроках трудового навчання розглядалися у дослідженнях О.М.Коберника, Г.А.Кондратюка, В.К.Сидоренка, В.Д.Симоненка, С.М.Ящука та ін. Проте питанням професійної підготовки майбутніх фахівців до впровадження методу проектів присвячена обмежена кількість робіт. Основну увагу в них спрямовано на підготовку студентів до розробки проектів технічних об'єктів: інструменти, устаткування, пристрої тощо; моделей: авіамоделювання, судномоделювання, автомобільний моделізм та ін.; виробів декоративно-ужиткового мистецтва. У роботах В.Д. Симоненка, О.М. Коберника, С.М. Ящука [1] наводиться орієнтовний напрям творчих проектів, серед яких є і виробу інтер'єрного призначення. Проте вони не виділяються в окрему групу, не акцентується увага на специфічних особливостях їх проектування. Тому метою нашої роботи було обрано розробка та обґрунтування змісту підготовки студентів інженерно-технологічного факультету до проектування виробів інтер'єрного призначення на основі визначення структури та особливостей проектно-технологічної діяльності учнів спрямованої на навколишнє архітектурно-предметне середовище. Означена підготовка відбувалась у межах дослідної роботи з підготовки до створення естетичного середовища в шкільних приміщеннях студентів інженерно-технологічного факультету Херсонського державного університету.

Організація підготовки вимагала врахування виключно важливого значення положення щодо необхідності цілісного підходу до підготовки майбутнього вчителя, що обґрунтовується у науково-педагогічній літературі (С.Глазачев, Л.Даниленко, В.Ільїн та ін.). Він передбачає тісний взаємозв'язок у формуванні проектної, естетичної і педагогічної культури студента, що забезпечує формування розвинутої особистості, здібної до технічної і естетичної творчості, здатної залучити до неї учнів.

Підготовку майбутніх учителів трудового навчання до проектування виробів інтер'єрного призначення ми розуміємо як цілеспрямований, науково організований, планомірний, систематичний, обмежений в часі та спрямований на кінцевий результат педагогічний процес. Він характеризується включенням майбутніх учителів в активну різнопланову діяльність протягом усіх років навчання, формуванням у них необхідних конструкторсько-технологічних знань, умінь, особистих якостей, а також збудженням протиріч між досягнутим і необхідним рівнем підготовки до проектування виробів інтер'єрного призначення, що виступають як рушійна сила у професійному розвитку фахівця.

Розробка змісту підготовки майбутніх учителів трудового навчання до проектування виробів інтер'єрного призначення проходила поетапно та спиралась на теоретико-наукові досягнення техніки, технології, психології, педагогіки, зокрема на принципи й методи конструкторсько-раціоналізаторської, методичної, естетичної підготовки спеціаліста. На першому етапі було визначено коло науково-теоретичних положень, що було взято за основу підготовки. На другому етапі розроблялись механізми і засоби підготовки, тобто визначалась педагогічна технологія. На третьому етапі здійснювався пошук умов, за яких підготовка мала бути ефективною.

Особливу увагу приділено пріоритетним напрямкам зазначеної підготовки, що визначались із урахуванням таких факторів, як стан і перспективи:

- розвитку наукових досліджень безпосередньо або побічно пов'язаних з проблемою підготовки студентів до проектування виробів інтер'єрного призначення;
- вирішення проблем організації проектно-технологічної діяльності, що актуалізуються у практиці навчально-виховних закладів;
- діяльності системи підготовки майбутніх учителів трудового навчання, що склалася.

Звернення до матеріалів Концепції педагогічної освіти дозволило визначити, що підготовка студентів до проектування виробів інтер'єрного призначення відноситься до фахової підготовки, яка передбачає набуття студентами теоретичних знань з основ наук зі спеціальності “Педагогіка та методика середньої освіти. Трудове навчання” та “вироблення практичних умінь і навичок, необхідних для здійснення професійної педагогічної діяльності” [2: 15].

Особливого значення протягом роботи ми надавали взаємодії з навчально-виховними закладами – загальноосвітніми школами, будинками технічної творчості молоді тощо. Це дозволяло встановлювати та пояснювати причини недоліків, протиріч у підготовці майбутніх учителів трудового навчання; переводити концептуальні задачі на задачі, що вирішуються при вивченні конкретних дисциплін, проведенні певних виховних заходів.

Урахування нових соціальних вимог до діяльності школи з естетико-трудової освіти і виховання молоді, критичний аналіз діяльності вчителів трудового навчання зумовили необхідність нового підходу до структури, змісту і методів підготовки студентів до означеної діяльності. Обґрунтовуючи зміст і структуру підготовки, ми враховували думку С.Максименко, О.Пелеха, В.Симоненко, Н.Тализіної та ін. про те, що не можна її зводити до простого набору знань, вмінь, дій, об'єктів тощо, і намагалися на основі уявлення про цілісний, комплексний характер проектно-технологічної діяльності визначити певну її логіку та логіку професійної підготовки, складовими якої виступають мета, завдання, функції, структура, зміст, принципи, педагогічні умови та етапи впровадження, форми і методи контролю за результатами діяльності. Треба зауважити, що ефективність реалізації підготовки залежить від ступеня опрацювання, узгодження, взаємодії та гармонічного функціонування вище перерахованих складових.

Було визначено, що головною метою підготовки майбутніх учителів праці до проектування виробів інтер'єрного призначення є формування спеціаліста, здатного до розв'язання комплексних завдань з організації проектно-технологічної діяльності молоді та естетико-трудового виховання, розвитку і освіти учнів у процесі цієї діяльності.

Основні завдання професійно-педагогічної підготовки полягають в орієнтації інтересів, потреб, діяльності студентів на засвоєння конструкторсько-технологічних знань і навичок, перетворення виробів інтер'єрного призначення та примноження їх естетичних цінностей; у озброєнні студентів знаннями з дизайну, архітектури, теорії і методики естетико-трудового виховання та освіти, з основ різноманітних видів мистецтв, синтез яких відбувається у процесі проектування і виготовлення виробів інтер'єрного призначення; у формуванні естетичного ставлення студентів до архітектурно-предметного середовища; у формуванні в них навичок і вмінь, необхідних для діяльності у напрямі, що розглядається.

У процесі підготовки було реалізовано такі функції: інтегративну, контрольню-організуючу, навчально-виховну.

Реалізація інтегративної функції забезпечувала цілісність процесу підготовки у вищому педагогічному навчальному закладі через інтеграцію і диференціацію навчальних програм з дисциплін психолого-педагогічного циклу та спеціальних професійно-спрямованих дисциплін через взаємозв'язок теоретичної і практичної підготовки. Крім того, вона спрямована на безперервність у формуванні професійних знань, умінь, якостей протягом навчальних занять, позанавчальної роботи та проходження навчально-виробничих практик. Інтегративна функція забезпечувала координацію діяльності адміністрації вищого навчального закладу на рівні деканату, кафедр та суспільних, наукових, просвітницьких організацій.

Контрольно-організуюча функція забезпечувала чітке, науково-обгрунтоване планування навчальної аудиторної і самостійної діяльності студентів, спрямованої на оволодіння знаннями, вміннями, навичками необхідними під час проектування виробів інтер'єрного призначення, організацію та контроль за результатами проектної діяльності.

У роботі ми спиралися на положення щодо провідної ролі навчально-виховної функції для вищого навчального закладу, яка забезпечує єдність освіти і виховання. Система наукових знань, умінь і навичок в області дизайну, естетико-трудового виховання набувалася, перш за все, у різноманітних формах навчального процесу: на лекціях, практичних і семінарських заняттях із фундаментальних, фахових, спеціальних, педагогічних дисциплін, у спецкурсах і спецсемінарах, при виконанні курсових і дипломних робіт, під час педагогічних практик та позанавчальної роботи.

Визначення структурних складових підготовки студентів до проектування виробів інтер'єрного призначення відбувалося на основі врахування існуючих складових професійної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання у вищому навчальному закладі. Це спонукало нас виділити у внутрішній структурі такі чотири складові: навчальна, науково-дослідна, позанавчальна діяльності та виробничо-педагогічні практики.

Дослідження питань підготовки майбутніх учителів у процесі навчальної діяльності, що розглядалися у роботах М.Гончаренко, Б.Грицюка, С.Добровольського, А.Комарової, Н. Крилової та ін. дозволило дійти таких висновків: підготовка і реалізація навчальної діяльності (аудиторної та самостійної) займає більшу частину робочого часу викладачів і студентів; великий ступінь регламентації нормативними документами забезпечує високий рівень її організації; в межах навчальної діяльності (під час вивчення таких дисциплін як "Інженерна і комп'ютерна графіка", "Основи художнього конструювання", "Практикум у навчальних майстернях" тощо та спецкурсу "Основи естетики шкільного інтер'єру") майбутні вчителі оволодівають основним обсягом знань і практичними навичками; навчальна робота володіє великим потенціалом інтелектуального та емоційного розвитку майбутніх учителів.

Слід відмітити, що науково-дослідна діяльність студентів у сучасних умовах стає обов'язковою й органічно пов'язаною з їх навчальною, предметно-перетворювальною, професійною діяльністю. Залучення студентів до участі у науково-дослідній діяльності, що ускладнюється протягом навчання у педагогічному закладі, сприяє оволодінню нормами і науково-методичними принципами експериментальної, дослідницької і дослідно-конструкторської діяльності.

Виходячи з цього, у комплекс організаційних і спеціальних дій, спрямованих на підготовку майбутніх учителів трудового навчання до проектування виробів інтер'єрного призначення, ми ввели систему науково-дослідної діяльності студентів у конструкторському бюро, гуртку "Діоген", яка забезпечує найвищий рівень використання майбутніми вчителями системи конструкторсько-технологічних знань.

Логічним продовженням навчального процесу є позанавчальна діяльність, що відрізняється різноманітністю і гнучкістю змісту та форм, широкими можливостями для виявлення самостійності й ініціативності.

Не менш важливу роль відіграють виробничо-педагогічні практики. Вони включають студентів у реальний педагогічний або виробничий процес, актуалізують систему теоретичних знань з педагогіки і методики, спеціальних дисциплін, озброюють системою спеціальних вмінь і навичок. Організація навчально-виховного процесу у визначених напрямках вимагала обґрунтованого вибору принципів діяльності. Нами було виділено такі принципи і підходи:

- гуманізації навчально-виховного процесу, що забезпечує особистісний розвиток студента;
- діалогізації та індивідуалізації педагогічної взаємодії, що забезпечує підготовку студента до співтворчості, співробітництва з учнями під час організації їх проектно-технологічної діяльності;
- професійно-діяльнісного підходу, що забезпечує включення студента у діяльність з проектування та виготовлення виробів інтер'єрного призначення для навчально-виробничих приміщень школи (особливо під час проходження педагогічної практики), вищого навчального закладу та для побутових потреб (протягом навчання);
- безперервності і систематичності, що забезпечують достатній рівень підготовки та наступність між окремими її ланками.

Під час підготовки студентів було відібрано методи організації навчально-виховної діяльності з урахування її мети. До найважливіших нами віднесено наступні: методи організації сприймання та оцінки навколишнього архітектурно-предметного середовища (показ, демонстрація зразків, еталонів виробів інтер'єрного призначення, спостереження прикладів естетичної організації архітектурно-предметного середовища, розповідь про враження, відгук, рецензія, обговорення); методи передачі знань про проектування виробів інтер'єрного призначення (лекції, бесіди, пояснення, ділові ігри, конструкторські бюро, проблемні ситуації); методи залучення студентів до проектування виробів інтер'єрного призначення факультету, гуртожитку, школи (творчі завдання, метод проектів, продуктивна діяльність).

Форми організації навчання і виховання визначались як засоби організації навчально-виховного процесу. Серед них ми виділяємо такі: екскурсії, бесіди, диспути, вечори, зустрічі з конструкторами, архітекторами, дизайнерами, рейди, огляди, конкурси, виставки робіт студентів та ін.

У процесі роботи нами були визначені оптимальні педагогічні умови підготовки студентів до проектування виробів інтер'єрного призначення:

- орієнтування професійної підготовки на науково обґрунтовану модель діяльності вчителя трудового навчання з проектування виробів інтер'єрного призначення;
- систематичне включення до змісту навчальних предметів елементів конструкторсько-технологічних знань, питань організації навчально-виховної проектно-технологічної діяльності учнів та встановлення міжпредметних зв'язків;
- впровадження педагогічних технологій, заснованих на використанні індивідуально-особистісного підходу до формування професійних конструкторсько-технологічних знань і вмінь.

Підготовка майбутніх учителів трудового навчання до проектування виробів інтер'єрного призначення вимагала створення комплексної програми що базувалась на програмно-цільовій, інформаційній та діяльнісній основі. Програмно-цільова основа передбачала:

1. Визначення актуальності підготовки майбутніх учителів трудового навчання до проектування виробів інтер'єрного призначення на рівні факультету.
2. Розробку і включення заходів, спрямованих на підготовку студентів у означеному напрямі, до планів роботи факультету, кафедр, індивідуальних планів викладачів за основними напрямками діяльності (навчальна, методична, організаційно-виховна, наукова робота). Важливими, на нашу думку, є: розробка програм нових спецкурсів, факультативів; визначення тем наукових досліджень; розробка комплексу заходів виховного і розвиваючого характеру.
3. Розробку і включення у програми педагогічних практик завдань проектування виробів інтер'єрного призначення, переліку рекомендованих форм і методів організації проектно-технологічної діяльності учнів, які повинен реалізувати студент протягом практики, оцінних шкал виявлення конструкторсько-технологічних знань і вмінь студентів.
4. Розробку програми співробітництва зі школами, професійно-технічними училищами, позашкільними навчальними закладами міста, укладення трудових угод між кафедрами і навчально-виховними закладами з питань конструкторсько-технологічного виховання і розвитку молоді.

У процесі роботи інформаційну основу підготовки складала сукупність заходів, спрямованих на передачу студентам системи конструкторсько-технологічних знань і вмінь.

Реалізація діяльнісної основи підготовки вимагає своєчасної актуалізації набутих знань, використання сформованих вмінь і навичок студентів у реальній і змодельованій професійно-педагогічній діяльності.

Підготовка студентів до проектування виробів інтер'єрного призначення повинна носити систематичний і послідовний характер. Керуючись принципами комплексності і систематичності, наступності і послідовності необхідно забезпечити єдність та взаємозумовленість складових частин підготовки, поетапне підвищення рівня складності навчального матеріалу, а також уникнення тривалих перерв у її протіканні.

Педагогічне керівництво підготовкою студентів до проектування виробів інтер'єрного призначення повинна здійснюватися поетапно. Кожен з етапів повинен стати частиною єдиного цілого, але бути відносно самостійним і наділеним специфічними особливостями. Реалізацію роботи на кожному з етапів бажано починати з визначення мети, задач (навчальних, виховних, розвиваючих), змісту педагогічного процесу та методів його організації і проведення.

Наприклад, перший етап передбачав роботу зі студентами з метою зацікавлення їх проектно-технологічною діяльністю, орієнтацію їх на проектування виробів інтер'єрного призначення, спонування їх до оволодіння необхідними конструкторсько-технологічними знаннями, ознайомлення з переліком професійних вмінь, необхідних для означеної діяльності, переконання у необхідності саморозвитку і самоосвіти.

Наступний етап передбачав оволодіння студентами фундаментальними знаннями з технології конструкційних матеріалів, технічної механіки, технології обробки матеріалів та ін.; осмислення змісту, форм, методів організації проектно-технологічної діяльності учнів; формування навичок конструкторсько-технологічної діяльності.

Завершальний етап передбачав узагальнення, систематизацію, закріплення та поглиблення конструкторсько-технологічних знань і умінь та реалізацію їх під час проходження навчально-виробничих та виробничо-педагогічних практик, написання курсових і дипломних робіт, виконання пошуково-дослідних робіт.

Таким чином, виконання вище означених умов забезпечувало сталість, цілісність і продуктивність процесу формування у студентів конструкторсько-технологічних знань і

вмінь, їх логічне і природне проникнення у систему професійної підготовки (навчання, виховання, розвитку), у сферу спілкування викладачів і студентів.

У процесі підготовки формувалися такі особистісні якості студентів: самостійність, ініціативність, творчість, прагнення до збереження і примноження архітектурно-предметного середовища навчання і побуту. Адже сформувати з учнів освічену особистість, здатну швидко адаптуватися до стрімких змін у сучасному техногенному середовищі, здатен лише вчитель, який володіє достатнім рівнем конструкторсько-технологічних знань і вмінь, які набуває під час підготовки до проектування виробів інтер'єрного призначення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Коберник О.М., Ящук С.М. Методика організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках трудового навчання. – Умань, 2001. – 82 с.
2. Концепція педагогічної освіти. – К.: Вид-во Національного педагогічного ун-та ім. М.П.Драгоманова, 1998. – 21 с.
3. Сидоренко В.К. Проектно-технологічний підхід як основа оновлення змісту трудового навчання школярів // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2004. – №1. – С. 2-4.

УДК 378

Заболотська О.О.

АКМЕОЛОГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ СТУДЕНТА

Нова гуманістична парадигма освіти вплинула на творчі пошуки викладачів вищих навчальних закладів. У збірниках тез доповідей різних конференцій, нарад і семінарів із проблем професійної підготовки майбутніх учителів, у наукових статтях міститься величезна кількість конкретних пропозицій щодо нової організації навчально-виховного процесу. Відзначається, зокрема, що необхідно створювати умови, у яких особистість майбутнього вчителя буде, не вдаючись до шаблонів і стереотипів, сприймати й оцінювати інших людей, керуючись настановою точно “схопити” індивідуальну своєрідність людини.

Дослідження особистості, індивідуальності людини як системи, що постійно розвивається, вимагає необхідності застосування процесуально-динамічного підходу, тобто виявлення фаз і етапів періоду юності, протягом яких відбуваються новотвори психіки, зміни в індивідуальності людини. З психологічної точки зору в дослідженні розвитку індивідуальності важливим є розуміння індивідуального шляху становлення як багаторазових переходів від однієї стадії до іншої, від більш простого рівня функціонування до більш складного, важливо розкрити зв'язок пройдених особистістю стадій із системною організацією сформованої особистості, а також визначити типи зв'язків між послідовно пройденими нею стадіями. *Актуальність* данної проблеми зумовило наш інтерес до поданої теми дослідження та визначило його *мету* – дослідити проблему формування індивідуальності студента с погляду нової науки – акмеології.

У процесі розвитку індивідуальність формується, набуває визначеної форми. Ця форма становить цілісну систему психічних і соціальних властивостей, що дозволяє громадському життю людини функціонувати не тільки в колективній, а й індивідуальній формі.

Важливим для розуміння закономірностей розвитку індивідуальності є вироблене в психології положення про новотвори, що характеризують процес розвитку та його результати. Новотвори кожної стадії – властивості, якості, риси – схематично та досить умовно можуть бути представлені як розташовані в горизонтальній площині її психологічної організації, але аж ніяк не однорядні в ній. Перед особистістю все частіше й частіше постає завдання психологічного зміцнення, доповнення, збагачення цих властивостей, усунення та переробки тих психологічних механізмів, що перешкоджають успішній життєдіяльності